

УДК 616-089.23.004-312-71:001.5.008.5

DOI <https://doi.org/10.35220/2078-8916-2023-49-3.14>**В.А. Лабунець,**

доктор медичних наук, професор,
Державна установа «Інститут стоматології
та щелепно-лицевої хірургії Національної академії
медичних наук України»,
вул. Рішельєвська, 11, м. Одеса, Україна, індекс 65026

С.А. Шнайдер,

доктор медичних наук, професор, директор,
Державна установа «Інститут стоматології
та щелепно-лицевої хірургії Національної академії
медичних наук України»,
вул. Рішельєвська, 11, м. Одеса, Україна, індекс 65026,
instomodessa@i.ua

О.В. Лабунець,

кандидат медичних наук,
Державна установа «Інститут стоматології
та щелепно-лицевої хірургії Національної академії
медичних наук України»,
вул. Рішельєвська, 11, м. Одеса, Україна, індекс 65026

С.В. Рачинський,

доктор філософії,
Одеський національний медичний університет,
Валіховський провулок, 2, м. Одеса, Україна,
індекс 65000

Т.В. Дієва,

доктор медичних наук,
кафедра охорони здоров'я, ПЗВО «Міжнародний
класичний університет імені Пилипа Орлика»,
вул. Котельна, 2, Миколаїв, Україна, індекс 54000,
diev777@ukr.net

О.Є. Номеровська,

Одеський національний медичний університет,
кафедра ортодонції,
вул. Мечникова, 2 Б, м. Одеса, Україна, індекс 65029

Є.В. Дієв,

доктор медичних наук,
кафедра охорони здоров'я, ПЗВО «Міжнародний
класичний університет імені Пилипа Орлика»,
вул. Котельна, 2, Миколаїв, Україна, індекс 54000,
diev777@ukr.net

**РОЗПОВСЮДЖЕНІСТЬ,
ІНТЕНСИВНІСТЬ КЛІНІЧНОГО ПРОЯВУ
ТА ДИНАМІКИ РОЗВИТКУ ЧАСТКОВИХ
ДЕФЕКТІВ ЗУБНИХ РЯДІВ
У ОСІБ 15-19 РОКІВ В УКРАЇНІ**

Мета роботи. Надання порівняльної характеристики розповсюдженості та інтенсивності клінічного прояву дефектів зубних рядів у осіб вікової групи 15-19 років,

на підставі матеріалів стоматологічних оглядів проведених у 1995, 2012 та 2021 роках в південному і західному регіонах України (8-10) з дотриманням одних методичних підходів, щодо їх проведення. **Матеріали та методи.** У 1995р. було обстежено в Одесі 273 осіб, в 2012р. – 80 і у 2021р. – 332 та у Івано-Франківську відповідно – 282, 47 та 294. Усі вихідні дані клінічного обстеження заносились до єдиної «Діагностичної карти обстеження стоматологічного ортопедичного хворого», яка складалась з 3-х розділів. У 1-му розділі фіксувалась інформація про хірургічну і терапевтичну захворюваність, у 2-му – ортопедичну і ортодонтичну патологію і у 3-му – пропонувані види ортопедичної допомоги. **Результати дослідження.** Виходячи з головної мети даної роботи у частоті виникнення дефектів зубних рядів у наймолодшій віковій групі 15–19 років пов'язаних з їх видаленням. Вже на перший погляд достатньо помітно видно наявність деяких відповідних закономірностей. Спостерігається, незалежно від терміну обстеження, достатньо значна розповсюдженість дефектів зубних рядів і, особливо їх кількість у даних осіб та різке їх зростання у часі. Так їх розповсюдження збільшилось по південному регіону у 2,7 а західному – 1,9 рази. Разом з тим абсолютні показники по західному регіону перевищують по південному регіону у 1,6 рази. Що стосується їх об'єму, то він зріс відповідно у 7,4 та 2,6 рази та знаходиться на рівні 805,6 і 913,4 дефектів, відповідно, на 1000 осіб. Всебічно доведена більш значна ступінь інформативності показників їх клінічного прояву у порівнянні з розповсюдженістю.

Ключові слова: часткові дефекти зубних рядів, молоді особи 15-19 років, розповсюдженість, інтенсивність, динаміку розвитку.

V.A. Labunec,

Doctor of Medical Sciences, Professor,
State Establishment «The Institute of Stomatology
and Maxillo-Facial Surgery National Academy of Medical
Science of Ukraine»,
11 Risheliyevska street, Odesa, Ukraine, postal code 65026,
instomodessa@i.ua

S.A. Shnaider,

Doctor of Medical Sciences, Professor, Director,
State Establishment «The Institute of Stomatology
and Maxillo-Facial Surgery National Academy of Medical
Science of Ukraine»,
11 Risheliyevska street, Odesa, Ukraine, postal code 65026,
instomodessa@i.ua

O.V. Labunec

Candidate of Medical Sciences,
State Institution "Institute of Dentistry and Maxillofacial
Surgery of the National Academy of Medical Sciences
of Ukraine",
11 Richelevskaya street, Odesa, Ukraine, postal code 65026

S.V. Rachynskyi,

Doctor of Philosophy,
Odessa National Medical University
2 Valikhovsky Pereulok, Odesa, Ukraine, postal code 65000

T.V. Dijeва,

Doctor of Medical Sciences,
Health Protection Department, Pylyp Orlyk International
Classical University,
2 Kotelna street, Mykolaiv, Ukraine, postal code 54000

O.Ye. Nomerovska,

Odessa National Medical University, Department
of Orthodontics, Odessa,
2b Mechnikova street, Odessa, Ukraine, postal code 65029

Ye.V. Diiev,

Doctor of Medical Sciences,
Pylyp Orlyk International Classical University, Health
Protection Department,
2 Kotelna street, Mykolaiv, Ukraine, postal code 54000

PREVALENCE, INTENSITY OF CLINICAL MANIFESTATION AND DYNAMICS OF DEVELOPMENT OF PARTIAL DENTITION DEFECTS IN PERSONS AGED 15-19 YEARS IN UKRAINE

Purpose of the work. *Providing a comparative description of the prevalence and intensity of clinical manifestations of dental defects in people aged 15-19 years, based on the materials of dental examinations conducted in 1995, 2012 and 2021 in the southern and western regions of Ukraine (8-10) in compliance with the same methodological approaches for their implementation.*

Materials and methods. *In 1995, 273 people were examined in Odessa, in 2012-80 and in 2021-332 and in Ivano – Frankivsk, respectively-282, 47 and 294. all initial data of the clinical examination were entered in the unified "diagnostic card of examination of a dental orthopedic patient", which consisted of 3 sections. In the 1st Section, information on surgical and therapeutic morbidity was recorded, in the 2nd-orthopedic and orthodontic pathology, and in the 3rd – the proposed types of Orthopedic Care. **Research results.** Based on the main goal of this work, the frequency of occurrence of dental defects in the youngest age group of 15-19 years is associated with their removal. Even at first glance, the presence of some relevant patterns is quite noticeable. There is, regardless of the period of examination, a fairly significant prevalence of dental defects and, especially, their number in these individuals and their sharp increase over time. Thus, their distribution increased in the southern region by 2.7 times and in the western region by 1.9 times. At the same time, the absolute indicators for the western region exceed the southern region by 1.6 times. As for their volume, it increased by 7.4 and 2.6 times, respectively, and is at the level of 805.6 and 913.4 defects, respectively, per 1000 people. A more significant degree of information content of indicators of their clinical manifestation in comparison with the prevalence is comprehensively proved.*

Key words: *partial defects of dentition rows, young individuals 15-19 years old, prevalence, intensity, dynamics of development.*

Відомо, що у нашій країні приділяється достатньо уваги дослідженням розповсюженості дефектів зубних рядів [1 – 7] у молоді України.

Разом з тим, питанням частоти виникнення їх у часі та порівняльній характеристиці даних показників у певному медико-географічному регіоні за достатньо тривалий строк у одній і тій же віковій групі, практично не приділялось уваги по різним причинам.

Виходячи з останнього, метою даної роботи саме і стало – надання порівняльної характеристики розповсюженості та інтенсивності клінічного прояву дефектів зубних рядів у осіб вікової групи 15-19 років, на підставі матеріалів стоматологічних оглядів проведених у 1995, 2012 та 2021 роках в південному і західному регіонах України (8-10) з дотриманням одних методичних підходів, щодо їх проведення.

Матеріали і методи дослідження. Виходячи із наявності у нас відповідних матеріалів у даній віковій групі у 1995 р. було обстежено в Одесі 273 осіб, в 2012 р. – 80 і у 2021 р. – 332 та у Івано-Франківську відповідно – 282, 47 та 294. Усі вихідні дані клінічного обстеження заносились до єдиної «Діагностичної карти обстеження стоматологічного ортопедичного хворого», яка складалась з 3-х розділів. У 1-му розділі фіксувалась інформація про хірургічну і терапевтичну захворюваність, у 2-му – ортопедичну і ортодонтичну патологію і у 3-му – пропонувані види ортопедичної допомоги.

Окрім цього, віддзеркалена також була і додаткова інформація щодо основних стоматологічних захворювань та спеціальний шифратор. Отримані матеріали стоматологічних обстежень групувались у попередньо визначені таблиці у повній відповідності з метою і завданням даного дослідження та піддавались статистичній обробці з визначенням середню арифметичної величини, що достатньо при проведенні подібних епідеміологічних досліджень [8-10] Досліджувана нами вікова група молодих осіб була обрана у повній відповідності з відповідними рекомендаціями ВОЗ.

Результати дослідження та їх обговорення. Виходячи з головної мети даної роботи у таблиці 1 представлені матеріали частоти виникнення дефектів зубних рядів у наймолодшій віковій групі 15–19 років пов'язаних з їх видаленням. Вже на перший погляд достатньо помітно видно наявність деяких відповідних закономірностей.

Таблиця 1

Розповсюдженість та динаміки розвитку малих дефектів зубних рядів осіб 15–19 років в Україні, на 1000 обстежених з 1995–2021 рр.

Регіон обстеження	рік обстеження		
	1995	2012	2021
Одеса	91,6	250,0	250,1
Івано-Франківськ	216,2	404,3	399,3

Так, якщо в 1995 р. вони фіксувались у 91, 6 осіб міста Одеса і у 216,2 у Івано-Франківську на 1000 осіб даної вікової групи, тобто у 2,4 рази більше ніж в Одесі, що достатньо зрозуміло зважаючи на доведену цілою низкою дослідників більш значну розповсюдженість стоматологічних захворювань у західному регіоні нашої країни, то далі з часом простежується достатньо цікава ситуація, а саме так, відповідно до даних таблиці 1, кількість молодих осіб даного віку, що мали вже 2 дефекти зубних рядів зростає в Одесі в 2012 році до 250,0, а в Івано-Франківську до 403,3 на 1000 осіб даного віку, тобто в 1,6 рази більше ніж в Одесі, що знову ж таки достатньо зрозуміло. Здавалось, що тут особливого? Так, спостерігається їх зростання у часі за певний період. Однак, якщо аналізувати їх відповідні показники за 2021 рік, то таке враження, що вони застигли у часі.

Так, у 2021 році кількість осіб у віковій групі 15–19 років, що мали дефекти зубних рядів становила в Одесі 250,1 на 1000 осіб, а в Івано-Франківську 399,3, тобто знову ж таки на 1,6 рази більше ніж в Одесі. Аналізуючи останнє положення слід засвідчити про своєрідну стабілізацію розповсюдженості малих дефектів зубних рядів в останні 10 років у даній віковій групі в цілому по країні та більш значну її величину в західному регіоні, яка дещо відносно зменшилась у порівнянні з південним регіоном з 2,4 до 1,6 рази.

Незважаючи на достатньо велике значення показників розповсюдженості стоматологічної ортопедичної захворюваності, в клініці ортопедичної стоматології вельми важливе значення набувають виключно дані про інтенсивність розвитку тих чи інших захворювань, що мають вирішальне значення відносно об'єму ортопедичної допомоги. Приймаючи до уваги наведене, у таблиці 2 віддзеркалені дані про кількість дефектів зубних рядів у осіб даної вікової групи за досліджуваний період часу.

Так, згідно даним табл. 2, у порівнянні з розповсюдженістю, спостерігається більш значне збіль-

шення об'єму дефектів зубних рядів у даній категорії населення країни, а саме. Якщо по південному регіону частота їх виникнення в 1995 році фіксувалась у 9,2 % осіб даної вікової групи при об'ємі 109,9 дефектів на 1000 осіб, то вже у 2012 році, у 25,0 % осіб становила 390,7 і в 2021 у знову ж таки 25,0 % реєстрованого на рівні 805,6 дефектів зубних рядів. Тобто, якщо у 1995 році їх було 1, 2 дефекти на 1 особу з дефектами зубних рядів, то у 2021 році вона зросла практично на 322,0 % і становила вже 3,2 дефекти. Що стосується динаміки росту розповсюдженості і кількості дефектів зубних рядів, то згідно отриманих нами матеріалів перший показник збільшився з 1995 по 2021 рік в 2,7 рази, а 2-й у 7,3.

Таблиця 2

Кількість дефектів зубних рядів та динаміка їх розвитку в Україні осіб 15–19 років, на 1000 обстежених з 1995–2021 рік

Регіон обстеження	рік обстеження		
	1995	2012	2021
Одеса	109,9	390,7	805,6
Івано-Франківськ	352,1	666,4	913,4

Що стосується західного регіону то тут становище наступне. Так, якщо показники розповсюдженості дефектів зубних рядів у 1995 році фіксувались на рівні 216,2 осіб на 1000 осіб даної вікової групи, тобто у 21,6 %, а об'єм їх становив 352,1, то вже у 2021р. вони відповідно фіксувались на рівні 39,9 % та 805,6 дефектів зубних рядів. Якщо порівнювати дані показники у динаміці, то й виявляється наступне положення. Розповсюджених дефектів зубних рядів по даному регіоні у досліджуваній групі молодих осіб зростає з 1995 по 2021 рік в 1,9 рази, а їх кількість у 2,6.

Виходячи з наведених вище матеріалів, не дивлячись на достатньо високі показники, як розповсюдженості дефектів зубних рядів у віковій групі 15–19 років так і їх об'єму і збільшення у часі, швидкість їх зростання достатньо різночасно по південному регіону і це вкрай насторожує, враховуючи зовсім молодий вік обстежених.

Отже, наведені вище матеріали даної роботи однозначно свідчать, що незалежно від медико-географічного регіону нашої країни розповсюдженість дефектів зубних рядів у молоді країни так, особливо, їх об'єм, на жаль, зростає у часі з індивідуальними особливостями кожного регіону.

При цьому, отримані показники яскраво і вельми обґрунтовано свідчать про більш велику

інформативність і практичну цінність при врахуванні ортопедичної допомоги, а саме показника інтенсивності клінічного прояву дефектів зубних рядів у порівнянні з показником їх розповсюдженості при всій його науковій цінності, як такого.

Висновки. 1. Ретроспективний порівняльний аналіз розповсюдженості стоматологічної ортопедичної захворюваності на протязі останніх 26 років серед наймолодшої вікової групи 15 – 19 років показав, що спостерігається достатньо значна частота виникнення часткових дефектів зубних рядів, зважаючи на зовсім молодий вік досліджуваних осіб, та її зростання у часі, особливо у західних регіонах України.

2. Зважаючи на отримані дані, спостерігається за останні практично 10 років, відносна стабілізація показника величини розповсюдженості часткових дефектів зубних рядів серед даної категорії населення, як на півдні так і на заході нашої країни. Проте інтенсивність їх клінічного прояву, тобто їх кількість, достатньо стрімко зростає по усім досліджуваним медико-географічним регіонам.

3. Порівнюючи показник розповсюдженості і частоти виникнення дефектів зубних рядів у молоді України, слід засвідчувати про більш значну ступінь інформативності останнього та необхідність виходити із цього положення у подальшому при диференційованому плануванні об'єму ортопедичної допомоги даній групі населення країни.

Література:

1. Мунтян Л.М., Юр А.М. Частота виникнення, поширеність вторинних часткових адентій та зубо-щелепних деформацій у осіб молодого віку. *Український стоматологічний альманах*. 2010. № 5. С. 25-26.
2. Ожоган З.Р., Вдовенко Л.П. Особливості клінічної картини дефектів зубних рядів у осіб молодого віку. *Дентальні технології*. 2006. № 3-6(28-31). С. 19-21.
3. Драгомерецька М.С., Колесник Т.В., Лепський В.В. Стоматологічний статус молоді України. Матеріали наук.практ.конф. з міжнародною участю. Сучасні питання ортодонції. Місце ортодонції серед стоматологічних спеціальностей. Український стоматологічний альманах: Полтава – 12-13 квітня 2012р. Т:1 № 2. С. 54-56.
4. Семенов Є.І. Сенніков О.М. Потреба і забезпеченість молодого населення України в стоматологічній допомозі. *Вісник стоматології*. 2016. № 3. С. 45-47.
5. Лепський В.В., Колесник Т.В., Деньга О.В. Стоматологічний статус соматично здорових молодих людей України. *Вісник стоматології*. 2019. № 4. С. 76-79.
6. Заблоцький Я.В., Дидик Н.М. Поширеність та структура дефектів зубних рядів у населення міста

Львова та Львівській області. *Вісник стоматології*. 2005. № 4. С. 77-87.

7. Макєєв В.Ф., Мартинек Г.Б. Частота дефектів зубів та зубних рядів у пацієнтів 13 – 17 років залежно від віку. *Український стоматологічний альманах*. 2012. № 1. С. 106-110.

8. Лабунець В.А. Розробка наукових основ планування стоматологічної ортопедичної допомоги на сучасному етапі її розвитку: автореф. дис... доктора мед. наук :14.01.22. Київ, 2000. 37 с.

9. Лабунець О.В. Клінічне обґрунтування раннього ортопедичного лікування малих включених дефектів зубних рядів у молодому віці: автореф. дис... канд. мед. наук : 14.01.22. Одеса, 2015. 20 с.

10. Рачинський С.В. Стан захворюваності та прогноз розвитку стоматологічної ортопедичної допомоги особам призовного віку в Україні: дис...докт. філософії 14.01.22. Одеса, 2023. 23 с

References:

1. Muntjan L.M., Jur A.M. (2010). Chastota vynyknennja, poshyrenist' vtorynnyh chastkovykh adentij ta zubo-shhelepnyh deformacij u osib molodogo viku [Frequency and prevalence of secondary partial adentia and dental deformities in young adults]. *Ukrai'ns'kyj stomatologichnyj al'manah – Ukrainian dental Almanac*, 5, 25-26 [in Ukrainian].
2. Ozhogan Z.R., Vdovenko L.P. (2006). Osoblyvosti klinichnoi' kartyny defektiv zubnyh rjadiv u osib molodogo viku [Features of the clinical picture of dentition defects in young people]. *Dental'ni tehnologii' – Dental technologies*, 3-6(28-31), 19-21 [in Ukrainian].
3. Dragomerec'ka M.S., Kolesnyk T.V., Lepskij V.V. (2012). Stomatologichnyj status molodi Ukrai'ny. Materialy nauk.praкт.konf. z mizhnarodnoju uchastju. Suchasni pytannja ortodontii'. Misce ortodontii' sered stomatologichnyh special'nostej [Dental status of young people in Ukraine. Materials of scientific practice. conf. with international participation, modern issues of orthodontics. The place of orthodontics among dental specialties]. *Ukrai'ns'kyj stomatologichnyj al'manah: Poltava – Ukrainian dental Almanac: Poltava*, 2, 1, 54-56 [in Ukrainian].
4. Semenov Je.I. Sennikov O.M. (2016). Potreba i zabezpechenist' molodogo naselennja Ukrai'ny v stomatologichnij dopomozi [The need and availability of dental care for the young population of Ukraine]. *Visnyk stomatologii' – Bulletin of Dentistry*, 3. 45-47 [in Ukrainian].
5. Lepskij V.V., Kolesnyk T.V., Djen'ga O.V. (2019). Stomatologichnyj status somatychno zdorovyh molodyh ljudej Ukrai'ny [Dental status of somatically healthy young people in Ukraine]. *Visnyk stomatologii' – Bulletin of Dentistry*, 4, 76-79 [in Ukrainian].
6. Zabloc'kyj Ja.V., Dydyk N.M. (2005). Poshyrenist' ta struktura defektiv zubnyh rjadiv u naselennja mista

L'vova ta L'vivs'kij oblasti [Prevalence and structure of dental defects in the population of Lviv and Lviv region]. *Visnyk stomatologii' – Bulletin of Dentistry*, 4, 77-87 [in Ukrainian].

7. Makjejev V.F., Martynek G.B. (2012). Chastota defektiv zubiv ta zubnyh rjadiv u pacijentiv 13-17 rokiv zalezno vid viku [Frequency of dental and dentition defects in patients aged 13-17 years, depending on age]. *Ukrai'ns'kyj stomatologichnyj al'manah – Ukrainian dental Almanac*, 1, 106-110 [in Ukrainian].

8. Labunec' V.A. (2000). Rozrobka naukovykh osnov planuvannja stomatologichnoi' ortopedychnoi' dopomogy na suchasnomu etapi i'i' rozvytku [Development of scientific bases for planning dental orthopedic care at the

present stage of its development]: *Extended abstract of Doctor thesis*: Kyi'v [in Ukrainian].

9. Labunec' O.V. (2015). Klinichne obg'runtuvannja rann'ogo ortopedychnogo likuvannja malyh vkljuchenyh defektiv zubnyh rjadiv u molodomu vici [Clinical justification of early orthopedic treatment of small included dentition defects at a young age]: *Candidate's thesis*: Odesa [in Ukrainian].

10. Rachyns'kyj S.V. (2023). Stan zahvorjuvanosti ta prognoz rozvytku stomatologichnoi' ortopedychnoi' dopomogy osobam pryzovnogo viku v Ukrai'ni [State of morbidity and forecast of development of dental orthopedic care for persons of military age in Ukraine]: *Candidate's thesis* : Odesa [in Ukrainian].